

Mateusz Cudo¹
Tomasz Rydzewski²

Uniwersytet Szczeciński
Szczecin

¹matipog@vp.pl

²tomasz.rydzewski@usz.edu.pl

STATUS MIASTA – SZANSA NA ROZWÓJ CZY PRZYCZYNA STAGNACJI?

CITY STATUS – A CHANCE FOR DEVELOPMENT OR A REASON OF STAGNATION?

Zarys treści: Artykuł dotyczy przemian strukturalnych i funkcjonalnych w obrębie przestrzeni społeczno-ekonomicznej miejscowości na Pomorzu Zachodnim, które w ostatnim dziesięcioleciu uzyskały status miasta. Pogłębionej analizie poddano trzy z nich – Tychowo, Gościno i Stepnicę, które stały się miastami odpowiednio – w latach 2010, 2011 i 2014. Łączy je podobna liczba ludności oraz peryferyjne położenie. Celem badań była odpowiedź na pytanie, czy nadanie statusu miasta wiąże się z rzeczywistym rozwojem danych ośrodków, czy raczej skutkuje jedynie zmianami administracyjnymi i np. większym prestiżem.

Mimo dokonanych zmian i inwestycji, status miasta nie przyczynił się do znaczącego rozwoju badanych ośrodków. Poprawa infrastruktury drogowej czy unowocześnienie bazy sportowo-rekreacyjnej wynikały na ogół z planowej realizacji środków własnych i funduszy europejskich. Do bezpośrednich skutków zmian zaliczyć można jedynie budowę m.in. supermarketów, w Gościnnie – obwodnicy i stacji paliw, a w Tychowie – strefy inwestycyjnej. W jednym z trzech miast w okresie zmiany statusu na miejski gwałtownie spadła liczba podmiotów gospodarczych, głównie w dziale sektora usług, związanych z handlem detalicznym.

Słowa kluczowe: Gościno, Stepnica, Tychowo, rozwój społeczno-gospodarczy, specjalizacja lokalna, małe miasta

Key words: Gościno, Stepnica, Tychowo, socio-economic development, local specialization, small towns

Wprowadzenie

Tematyka kondycji i rozwoju wsi oraz miast stanowi istotny przedmiot badań geografii społeczno-ekonomicznej, a zwłaszcza jej subdyscyplin – geografii osadnictwa i ludności. Współczesne procesy suburbanizacji oraz dezurbanizacji przyczyniają się do zacierania różnic pomiędzy tymi jednostkami osadniczymi, co prowadzi np. do upowszechniania się miejskiego stylu życia na terenach wiejskich czy rozwoju stref podmiejskich i wchłaniania obszarów wsi w granice miast. Mimo wykształconych koncepcji teoretycznych i systemowych dotyczących obszarów wiejskich oraz ośrodków miejskich, przemiana jednych w drugie odbywa się w sposób decyzyjny, na podstawie nadania (rzadziej odebrania) statusu miasta. W oparciu o wybrane przykłady warto się zastanowić, na ile rzeczywiste dążenie do „miejskości” przyczynia się do rozwoju społeczno-gospodarczego miejscowości i prowadzi do osiągnięcia przez nie wymiernych korzyści.

W pierwszej kolejności należy podkreślić niezbędne warunki, jakie muszą zostać spełnione, aby dana miejscowość mogła uzyskać status jednego z polskich miast. Zasadność takich przemian administracyjnych musi być w należyty sposób uargumentowana, udokumentowana, a także skonsultowana z miejscową ludnością. Wymagana jest także pozytywna opinia poszczególnych władz, począwszy od lokalnych, przez wojewódzkie, aż po te na szczeblu centralnym. Ostateczna decyzja leży jednak w gestii Rady Ministrów, która działa w oparciu o wytyczne zawarte w ustawach i rozporządzeniach.

Pierwszą z nich jest Ustawa z 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, według której „nadanie gminie lub miejscowości statusu miasta, [...] dokonywane [...] [jest] w sposób uwzględniający infrastrukturę społeczną i techniczną oraz układ urbanistyczny i charakter zabudowy”. Z kolei Ustawa z 29 sierpnia 2003 r. o urzędowych nazwach miejscowości i obiektów fizjograficznych wprowadza rozróżnienie pojęcia wsi i miasta. Zgodnie z nią wieś jest: „jednostką osadniczą o zwartej lub rozproszonej zabudowie i istniejących funkcjach rolniczych lub związanych z nimi usługowych lub turystycznych”. Natomiast miasto to: „jednostka osadnicza o przewadze zwartej zabudowy i funkcjach nierolniczych”. Są to jednak definicje mało precyzyjne, których nie systematyzuje także Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 sierpnia 2001 r. w sprawie trybu postępowania przy składaniu wniosków dotyczących [...] nadawania gminie lub miejscowości statusu miasta. Określa ono jedynie, że Rada Gminy jako wnioskodawca zobowiązuje się złożyć szereg dokumentów zawierających m.in.: rys historyczny, podstawowe dane statystyczne czy wyniki konsultacji z mieszkańcami.

Brak jasno określonych przepisów sprawił, że mimo zwyczajowego wymogu, by nowo utworzone miasto liczyło co najmniej 2 tysiące mieszkańców oraz zalecenia, aby miało miejski rodowód, to od wprowadzenia rozporządzenia zdarzały się liczne odstępstwa – status miasta otrzymało 21 wsi niespełniających tych kryteriów. Wśród nich 1 stycznia 2017 roku miastem stała się wieś Morawica w województwie świętokrzyskim, mimo że nie spełniała obydwu przesłanek. Wydaje się więc, że decydujące znaczenie mają inne kryteria: charakter zabudowy (brak zabudowy zagrodowej w rejonie zabudowy zwartej wsi), przewaga ludności utrzymującej się z działalności pozarolniczej oraz poparcie miejscowej ludności wyrażone większością głosów. Ja-

ko potwierdzenie może posłużyć fakt, że spośród 39 nowo powstałych miast od 2004 roku wszystkie spełniły każdy z tych trzech „warunków”.

Przedmiot i metodyka badań

Celem prezentowanego opracowania jest ocena przemian, jakie dokonały się w wyniku reorganizacji administracyjnych w zakresie struktury i funkcji systemu społeczno-ekonomicznego wybranych ośrodków. O ile tematyka małych miast doczekała się znaczącej liczby omówień (Kwiatek-Sołtys 2011) oraz publikacji – poświęcono jej m.in. biuletyny KPZK PAN (Heffner, Marszał 2005; Heffner, Marszał 2006), o tyle rzadziej uwaga badaczy skupiała się na samym etapie przekształcania się wsi w miasta. Problematyką nowych miast zajmowali się m.in. Sokołowski (2001, 2014), Drobek (2002) oraz Krzysztofik (2006). Wśród bieżących publikacji na szczególną uwagę zasługuje praca Koneckiej-Szydłowskiej i Perdała (2017), w której wykazano „brak wyraźnej zależności między poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego a funkcją małych nowych miast jako lokalnych rynków pracy”.

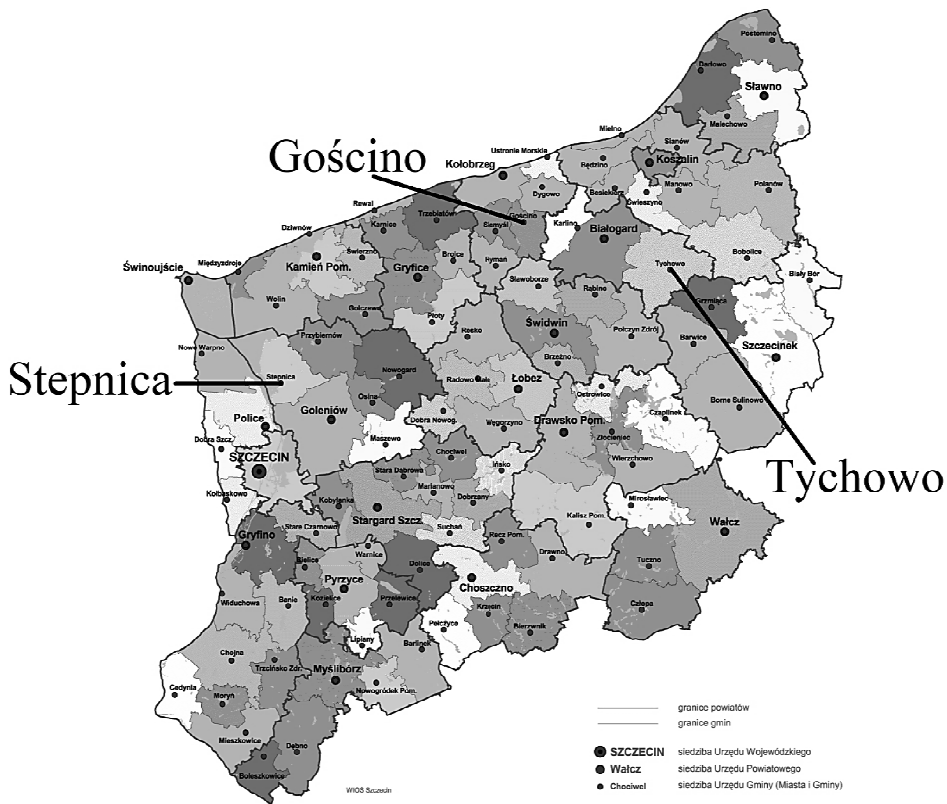
W ramach studium przypadku szczegółowej analizie poddano miasta województwa zachodniopomorskiego, których po 2000 roku powstało pięć. Jako pierwszy status miasta uzyskał Dziwnów (2004), a następnie: Tychowo (2010), Gościno (2011), Stepnica (2014) oraz Mielno (2017). Jak okazało się w trakcie badań kameralnych, przeprowadzenie analizy było możliwe w przypadku trzech spośród nich. Dla Mielna decydującym o nieuwzględnieniu w niniejszym badaniu okazał się fakt dopiero co uzyskanych praw miejskich, który czyni wszelkie rozważania zbyt wczesnymi, a skutki uzyskania praw miejskich niemożliwymi do oceny. W przypadku Dziwnowa dostępne dane upublicznione przez GUS dotyczą okresu późniejszego, który nie uwzględnia lat 2003-2005 (bezpośrednio przed i po zmianie statusu).

Sformułowany problem badawczy – wpływ nadania statusu miasta na rzeczywisty rozwój miejscowości – próbowano rozstrzygnąć w oparciu o dostępne materiały i metody. Materiały pochodziły z Banku Danych Lokalnych GUS (bdl.stat.gov.pl), źródeł urzędowych (strategie rozwoju gmin Stepnica i Tychowo – obydwie z 2014 roku) oraz lokalnych czasopism („Głos Gościna”, „Tychowskie Wieści”) i portali internetowych (goscino.pl, stepnica.pl, tychowo.pl). Pozyskane informacje poddawane były weryfikacji w oparciu o możliwie jak największą liczbę źródeł. Zgromadzone w ten sposób materiały opracowano w formie opisu statystyczno-porównawczego dla okresu przed i po uzyskaniu statusu miasta oraz roku 2015, jako ostatniego, dla którego zostały udostępnione dane. Sporządzony opis posłużył do celów diagnostyczno-wyjaśniających. Zakończony został podsumowaniem i wnioskami na podstawie wielkości zmian w strukturze i funkcjonowaniu przestrzeni społeczno-ekonomicznej ośrodków. W pracy zastosowano również metody wykorzystywane w badaniach ilościowych, w geografii społeczno-ekonomicznej: metodę K. Doi – dla wyznaczenia głównych elementów w strukturze gospodarki oraz wskaźnik specjalizacji lokalnej P.S. Florence’a.

Analiza i wyniki badań

Zmiany w strukturze społeczno-ekonomicznej – studium przypadku

Tychowo leży w północno-wschodniej części województwa – w gminie Tychowo, na terenie powiatu białogardzkiego (ryc. 1). Starania o nadanie statusu miasta poprzedziło przyłączenie gminy do Środkowopomorskiej Grupy Działania oraz nawiązanie współpracy z niemieckim partnerem – miastem Burg Stargard w 2006 roku. Dzięki temu zorganizowanych zostało wiele imprez polsko-niemieckich (m.in. wspólne święto plonów) oraz wymiana młodzieży. Warto odnotować, że rok przed uzyskaniem statusu miasta gmina Tychowo zajęła drugie miejsce w kraju w rankingu gmin wiejskich (wg Związku Powiatów Polskich), na podstawie dorobku gospodarczego i społeczno-kulturalnego. Pod koniec 2009 roku w miejscowości oddano do użytku mechaniczno-biologiczną oczyszczalnię ścieków.

Ryc. 1. Położenie badanych miast w województwie zachodniopomorskim z uwzględnieniem jego podziału administracyjnego, źródło: opracowanie na podkładzie WIOS w Szczecinie

Fig. 1. Location of the studied cities in the West Pomeranian Voivodeship, including its administrative division, source: based on the map of Regional Inspectorate for Environmental Protection in Szczecin

Zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 28 lipca 2009 roku, Tychowo stało się miastem 1 stycznia 2010 roku. Od tego momentu przeprowadzono liczne inwestycje infrastrukturalne (remonty i budowy nowych dróg, ciągów pieszych i rowe-rowych) oraz w zakresie rozwoju bazy sportowo-rekreacyjnej i kulturalno-oświatowej. Powstały dwa supermarkety i dwa kluby sportowe, a także żłobek. Dzięki zmianom administracyjnym pozyskano środki na wyposażenie i oddanie do użytku sali widowiskowo-kinowej w Gminnym Ośrodku Kultury, modernizację targowiska, dokonano też rewitalizacji fragmentu miasta przy ul. Dworcowej oraz odrestaurowano zabytkowy kościół. Nastąpiło też dalsze ożywienie współpracy międzynarodowej – zawiązano partnerstwa: z powiatowym związkiem straży pożarnej z Neustrelitz – w 2010 roku, z gminą Carpin – w 2013 roku, gminą Neverin – w 2015 roku (źródło: tychowo.pl). W mieście zorganizowano także liczne imprezy kulturalne, m.in. dni integracji i muzyki europejskiej. W 2012 roku powstała Tychowska Strefa Inwestycyjna oraz podstrefa „Tychowo” Słupskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, która jednak nie zapewniła ożywienia lokalnej gospodarki. Wyodrębnienie 7 uzbrojonych w media działek w granicach miasta (ryc. 2), przeznaczonych pod obiekty produkcyjne, składy i magazyny oraz działalność usługową, nie przyczyniło się do pozyskania inwestora. Po 2010 roku nie odnotowano znaczącego rozwoju budownictwa mieszkaniowego ani bazy turystycznej. W 2016 roku zlikwidowano straż miejską, a także zasadniczą szkołę zawodową.

Ryc. 2. Plan Tychowskiej Strefy Inwestycyjnej oraz podstrefy „Tychowo” SSSE
Fig. 2. Plan of the Investment Zone and the „Tychowo” subzone of Słupsk Special Economic Zone

Źródło: tychowo.pl

Gościno położone jest w północnej części województwa zachodniopomorskiego, w gminie Gościno, na terenie powiatu kołobrzeskiego (ryc. 1). W 2006 roku gmina Gościno została członkiem stowarzyszenia lokalnej grupy działania „Siła w grupie”.

Do inwestycji zrealizowanych przed uzyskaniem statusu miasta zaliczyć można: otwarcie środowiskowego domu samopomocy, hali sportowej, oddanie do użytku sieci wodno-kanalizacyjnej, przebudowę dróg oraz otwarcie w 2010 roku domu kultury.

Zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 27 lipca 2010 roku Gościno uzyskało status miasta 1 stycznia 2011 roku. W dotychczasowej historii Gościna jako miasta dokonano rozbudowy centrum rekreacyjno-sportowego z zapleczem hotelowym, wybudowano lodowisko, fit park oraz amfiteatr. Zmiany te przyczyniły się z kolei do wzrostu liczby wydarzeń kulturalnych oraz imprez w mieście. Uruchomione zostało także targowisko stałe, supermarket, miała miejsce dalsza przebudowa dróg w mieście oraz budowa ścieżek rowerowych. Podjęte zostały kroki w sprawie budowy obwodnicy Gościna, w celu wyprowadzenia uciążliwego ruchu na obrzeża oraz urbanizacji terenów zachodnich nowo powstałego miasta. Dążenia te zostały uwieńczone sukcesem w 2014 roku, kiedy oddano do użytku odcinek o długości blisko 3 km. Przy nowej obwodnicy (ryc. 3) powstała także stacja paliw (niestety wskutek osiadania gruntu już w roku następnym droga stała się nieprzejezdna i wymagała remontu). Zmiany administracyjne skutkowały też utworzeniem straży miejskiej.

Ryc. 3. Obwodnica Gościna uruchomiona w 2014 roku

Fig. 3. Ring road of Gościno launched in 2014

Źródło: szczecin.tvp.pl.

Stepnica zlokalizowana jest w północno-zachodniej części województwa zachodniopomorskiego, w gminie Stepnica i na terenie powiatu goleniowskiego (ryc. 1). W latach 2011 i 2012, jeszcze przed zmianami administracyjnymi, została uznana za najlepszą gminę wiejską w Polsce według rankingu samorządów „Rzeczpospolitej”. W kolejnym roku przyznano jej także inne tytuły i nagrody, m.in.: „Przyjazna wieś”, „Teraz Polska”, „Tauron Eko Gmina”. Wynikało to w głównej mierze z przeprowadzenia licznych inwestycji, które stały się przy okazji przepustką do zmiany statusu miejscowości. Do najważniejszych wśród nich można zaliczyć wybudowanie: hali widowiskowo-sportowej, skateparku, sieci szerokopasmowego Internetu, przystani jachtowej na Kanale Młyńskim, nowej przystani żeglarskiej na akwenu przyległym do portu rybackiego oraz przebudowę i modernizację plaży publicznej, moła czy za-

plecza dla rybaków w porcie. Ponadto poprawione zostało oświetlenie ulic i uruchomiono monitoring.

Zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 30 lipca 2013 roku Stepnica uzyskała statusu miasta 1 stycznia 2014 roku. W latach 2014-2015 przeprowadzono dalsze inwestycje w mieście, powstał supermarket, żłobek, kontynuowano także przebudowę infrastruktury rekreacyjnej i żeglarskiej (etapy IIIa i IIIb). Wyraźne ożywienie nastąpiło w budownictwie mieszkaniowym. W 2014 roku, po raz pierwszy od kilkunastu lat, oddano do użytkowania mieszkania komunalne (łącznie 79), w ramach nowego osiedla (ryc. 4) składającego się z czterech bloków.

Ryc. 4. Osiedle komunalne w Stepnicy w trakcie budowy w 2013 roku

Fig. 4. Multi-family residential in Stepnica under construction in 2013

Źródło: gp24.pl.

W 2016 roku ukończono kolejny, piąty budynek. Mimo peryferyjnego położenia miasta i jego małej atrakcyjności do osiedlania się, zwłaszcza z punktu widzenia młodych małżeństw (mało ofert pracy i rozwiniętych usług), planowane jest oddanie łącznie siedmiu wielorodzinnych bloków. Z kolei do głównych zmian niekorzystnych zaliczyć można ograniczenie działalności agroturystycznej na terenie Stepnicy.

Zmiany w strukturze społeczno-ekonomicznej – zestawienie zbiorcze

Wymienione ośrodki są miastami małymi, które zamieszkuje podobna liczba ludności. Zgodnie z danymi Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku, Tychowo liczyło 2497, Gościno 2468, a Stepnica (jeszcze jako wieś) – 2378 mieszkańców. Tym samym jako miasta z liczbą ludności poniżej 5 tys. powinny być traktowane w szczególności sposób, jako „formy wiejsko-miejskie” pozostające na pograniczu wsi i miasta (Runge 2012). Dodatkowo, ze względu na różne położenie w przestrzeni geogra-

ficznej, każde z nich posiada swoją własną specyfikę ukształtowaną w wyniku różnego typu oddziaływań i relacji z otoczeniem.

System społeczno-ekonomiczny ma charakter złożony i wielopłaszczyznowy, toteż z uwagi na ograniczony zakres badań i pozyskanych danych został w pierwszej kolejności omówiony pod kątem oferowanych dóbr i usług (tab. 1). Wybrano wśród nich takie dobra i usługi, które występowały w sposób zróżnicowany w badanych miastach, pod warunkiem obecności przynajmniej w jednym z nich. Z uwagi na trudności w określeniu pojawienia się danych elementów w czasie, zestawienie obejmuje dane dla roku 2016.

W poniższej tabeli celowo pominięto te składowe, które występują w takiej samej liczbie w każdym z miast: urzędy miasta, urzędy stanu cywilnego, ośrodki pomocy społecznej, domy kultury, posterunki policji, jednostki straży pożarnej, oczyszczalnie ścieków, przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazja czy biblioteki. Są one charakterystyczne dla ośrodków gminnych i ich obecność nie różnicuje w żaden sposób analizowanych miast.

Tabela 1
Rodzaje oraz liczba dóbr i usług oferowanych w analizowanych miastach w roku 2016

Table 1
Types and number of goods and services offered in analyzed cities in 2016

Nazwa ośrodka	supermarkety	stacje paliw	banki (bez pocztowych)	apteki	przychodnie	placówki zapewniające opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub w podeszłym wieku	siedziba nadleśnictwa	szkoły ponadgimnazjalne	straż miejska	lokalna gazeta	kolej	obiekty noclegowe (liczba miejsc)	łącznie liczba dóbr i usług
Tychowo	2	1	2	2	2	–	1	1	–	1	1	1 (11)	14
Gościno	1	1	1	2	1	2	1	2	1	1	–	2 (41)	15
Stepnica	1	–*	2	2	2	1	–	1	1	–	–	7 (108)	17

* istnieje prywatna stacja paliw WM w porcie

Źródło: Opracowanie własne

Wśród danych rejestrowanych przez GUS jedynie dla ośrodków miejskich, a więc niemożliwych do zestawienia ze stanem przed zmianą statusu, za istotne uznano: ogólną liczbę ludności, saldo migracji w ruchu wewnętrznym (bez zagranicy) oraz osetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej.

Liczba ludności we wszystkich trzech miastach utrzymywała się w podobnym przedziale wartości. W Tychowie nieznacznie wzrosła od zmiany statusu w roku

2010 i w roku 2015 wynosiła 2539 osób. W Gościnie, począwszy od roku 2012, odnotowano stały spadek liczby ludności tak, że w roku 2015 wynosiła ona niecałe 2,4 tys. osób, mimo że jeszcze w 2012 roku przekraczała 2,5 tys. osób. W Stepnicy po połączeniu sołectw Stepnica i Bogusławie w jeden ośrodek miejski liczba ludności w roku 2014 wynosiła niespełna 2450 osób i nie uległa znaczącej zmianie w roku kolejnym.

Dodatnim saldem migracji w ruchu wewnętrznym (bez zagranicy) w okresie od powstania miasta do roku 2015 odznaczały się jedynie Stepnica i Gościno. W Tychowie, za wyjątkiem roku 2013, przeważały wymeldowania nad zameldowaniami, zwłaszcza w okresie 2010-2011, czyli tuż po zmianach administracyjnych. Dodatnia wartość salda migracji w roku 2014 dla Stepnicy uwarunkowana była nie tyle samym uzyskaniem statusu miasta, co powstaniem nowego osiedla z 79 mieszkaniami komunalnymi.

W przypadku sieci wodociągowej i kanalizacyjnej we wszystkich miastach odnotowano stopniowy wzrost użytkowników w badanym okresie. Według danych z 2015 roku wartości we wszystkich ośrodkach przekroczyły 90%. Największy odsetek korzystających z sieci wodociągowej był w Stepnicy (98%), a w przypadku sieci kanalizacyjnej – w Gościnie (99,9%). Sieć gazowa pozostawała o wiele słabiej rozwinięta – w Gościnie jej dostępność przekroczyła niewiele ponad 30% korzystających, a w Stepnicy w przeciągu dwóch lat (2014-2015) wzrosła z 46 do 69%. Miasto Tychowo pozostaje niezgazyfikowane, za źródło energii cieplnej służą tam paliwa stałe.

Zmiany funkcjonalne wybranych jednostek osadniczych

Funkcje analizowanych miast i ich specjalizacje określono w oparciu o dane dotyczące liczby podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON. W odniesieniu do małych miast Pomorza Zachodniego nie jest to podejście nowe, jednak w poprzednich publikacjach nie uwzględniono żadnego z analizowanych miast (Szymańska 2009; Chądzyńska 2013), co podkreśla potrzebę badań w celu uzupełnienia luki poznawczej. Ośrodki z dopiero co uzyskanym statusem miasta należy jednak rozpatrywać w innej kategorii niż pozostałe małe miasta na Pomorzu, które wskutek malejącego znaczenia gospodarczego przestały być atrakcyjne jako miejsca do osiedlania się (Jażewicz 2005). Należy mieć przy tym na uwadze, że funkcje małych miast nie sprowadzają się tylko do aspektów ekonomicznych, lecz są również istotne w kategoriach uwarunkowań społecznych i przestrzennych (Rajman 2006).

W Tychowie w okresie od uzyskania statusu miasta spadła ogólna liczba podmiotów gospodarczych (tab. 2), głównie w zakresie usług (tzw. pozostała działalność). W Gościnie największy spadek zanotowano w 2011 i 2012 roku, w początkowym okresie funkcjonowania jako miasto. Także w tym mieście dotyczył on w głównej mierze podmiotów działających w sferze usług, których liczba w ciągu dwóch lat zmalała o 67 i dopiero w kolejnych latach się unormowała. Zupełnie odmienną sytuację zaobserwowano w Stepnicy, gdzie liczba podmiotów w badanym okresie wzrosła. W historii Stepnicy jako miasta (lata 2014-2015) niewielki wzrost wynikał z większej liczby podmiotów w przemyśle i budownictwie.

Tabela 2

Liczba podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON wg rodzajów działalności

Table 2

Number of economic entities registered in REGON by type of activity

Rodzaje działalności		2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	Tychowo	22	23	22	23	24	25	24
przemysł i budownictwo		51	54	54	55	52	50	52
pozostała działalność		149	157	153	155	150	142	141
ogółem		222	234	229	233	226	217	217
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	Gościno	13	12	11	10	11	12	11
przemysł i budownictwo		87	92	77	77	75	67	74
pozostała działalność		233	240	184	173	180	178	182
ogółem		333	344	272	260	266	257	267
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	Stepnica	30	30	33	34	33	34	32
przemysł i budownictwo		70	66	65	64	66	72	76
pozostała działalność		147	152	144	154	163	167	167
ogółem		247	248	242	252	262	273	275

■ – rok uzyskania statusu miasta

* – udział procentowy poszczególnych rodzajów działalności dla roku 2015

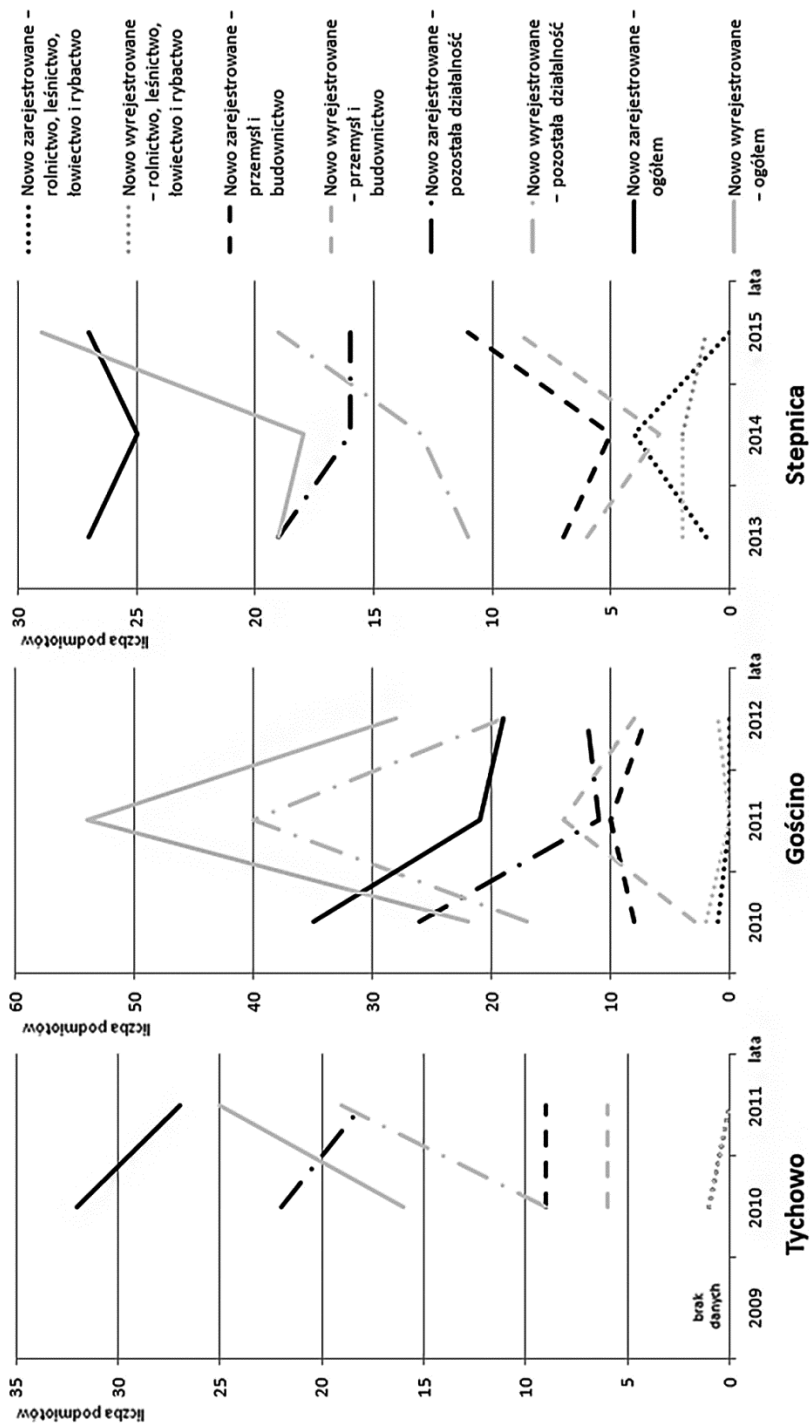
Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS

Procentowy udział poszczególnych rodzajów działalności w 2015 roku przybrał podobne wartości we wszystkich trzech analizowanych miastach. Najmniejszy udział podmiotów z zakresu rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa wystąpił w Gościnie (ok. 4%), przy jednocześnie największym udziale przemysłu i budownictwa (ok. 28%) oraz usług (ok. 68%) w tym mieście. Przewagę tych sektorów potwierdza duża liczba podmiotów zajmujących się produkcją artykułów spożywczych (zakład mleczarski, dwie piekarnie, fermy kur), handlem detalicznym, specjalistycznymi robotami budowlanymi oraz transportem.

Kilkakrotnie wyższy udział procentowy rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa w Tychowie i Stepnicy (oba ponad 11%) niż w Gościnie wynika ze znacznie większej liczby podmiotów w tej grupie. Ma to swoje odzwierciedlenie w rzeczywistości – Stepnica posiada zmodernizowany port rybacki, co przekłada się na działalność związaną z połowem i sprzedażą ryb, a w tartaku i oddziale firmy IKEA produkuje się artykuły drewniane. W Tychowie mieści się natomiast siedziba nadleśnictwa i ważną rolę odgrywa dział pozyskiwania drewna (m.in. do produkcji mebli), występują też gospodarstwa rolne zajmujące się uprawą oraz hodowlą.

W dalszej kolejności dla analizowanych miast dokonano zestawienia krzywych nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych podmiotów (ryc. 5). Uwzględniono w nim dane z roku przed nadaniem miejscowościom statusu miasta, roku jego nadania oraz roku następnego. W ten sposób możliwe było bezpośrednie porównanie zmian i zaobserwowanie pewnych prawidłowości.

Podmioty nowo zarejestrowane i nowo wyrejestrowane w rejestrze REGON według rodzajów działalności w wybranych miastach

Ryc. 5. Zestawienie zmian w rejestracji liczby podmiotów gospodarczych, źródło: opracowanie na podstawie danych GUS
 Fig. 5. Changes in the registration of the number of economic entities, source: prepared on the basis of Central Statistical Office's data

W przypadku Tychowa brak danych dla roku 2009 w bazie GUS ograniczył analizę do lat 2010-2011. Mimo to widać w tym mieście spadek liczby rejestracji podmiotów przy jednoczesnym wzroście wyrejestrowań. Zmiany te dotyczyły niemal wyłącznie sektora usług (tzw. pozostałej działalności), gdyż w przypadku rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa oraz przemysłu i budownictwa nie zaobserwowano większych zmian. W Gościnie rok 2011, w którym nastąpiły zmiany administracyjne, przyniósł znaczący spadek liczby zarejestrowań, przy dużym wzroście liczby wyrejestrowań. Zsumowało się to na duży spadek ogólnej liczby podmiotów (ryc. 4). Wpływ na to miał głównie sektor usług (tzw. pozostała działalność), co potwierdza kształt krzywych tej kategorii działalności – niemal identyczny do krzywych zarejestrowań i wyrejestrowań ogółem. W roku 2011 zanotowano także wzrost wyrejestrowań w kategorii przemysł i budownictwo. W Stepnicy zmiany w poszczególnych kategoriach są nieco bardziej zróżnicowane. Ogólna liczba zarejestrowań utrzymywała się w latach 2013-2015 na zbliżonym poziomie, a w przypadku wyrejestrowań znaczący wzrost nastąpił w rok po uzyskaniu statusu miasta, w 2015 roku.

Z kolei na podstawie poniższej tabeli (tab. 3) zaobserwowano, że w Tychowie liczba podmiotów w okresie 2009-2015 wzrosła w ośmiu sekcjach zdefiniowanych w Polskiej Klasyfikacji Działalności 2017 (A, F, I, K, N, Q, R, S i T), w Stepnicy w okresie 2013-2015 w sześciu (C, F, I, P, Q, S i T), a w przypadku Gościna w okresie 2010-2015 jedynie w sekcji S i T. Zmiany te były jednak niewielkie i dotyczyły zwiększenia się liczby o kilka podmiotów w sekcji. W tych samych przedziałach czasowych liczba podmiotów w Gościnie zmalała aż w piętnastu sekcjach, w Stepnicy w ośmiu, a w Tychowie w pięciu. Zmiany te również były nieznaczne i dotyczyły na ogół spadków o kilka podmiotów na sekcję, za wyjątkiem Gościna i działu 47 w sekcji G, gdzie zanotowano spadek o 22 podmioty zajmujące się handlem detalicznym.

Na dalszym etapie badań skupiono się na kilku wybranych kategoriach cech, stosowanych w badaniach poziomu rozwoju gospodarczego miast (Gwosdz, Górecki 2010). Pierwsza z nich, liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, świadczy o poziomie przedsiębiorczości miejscowej ludności. Wzrost tej wartości w roku po nadaniu statusu miasta w stosunku do roku przed nastąpił jedynie w przypadku Stepnicy (z 202 do 213). W Tychowie liczba ta (168) nie uległa zmianie, a w Gościnie znacząco zmalała (z 284 do 205). Druga cecha, liczba spółek prawa handlowego z udziałem kapitału zagranicznego, określa atrakcyjność miasta dla inwestorów zagranicznych. W omawianym okresie jej wartości w Tychowie nie uległy zmianie (3), a w Gościnie i Stepnicy zmalały – odpowiednio z 6 do 5 oraz z 13 do 12. Ostatnia kategoria dotyczyła liczby podmiotów według kryterium liczby pracujących i wskazuje na obecność w mieście znacznie większych firm, które oferują większą (między 50 a 249) liczbę miejsc pracy. W analizowanych miastach firm takich było zaledwie kilka i w żadnym przypadku nie odnotowano pojawienia się nowych, również w dalszej perspektywie czasu od uzyskania statusu miasta. W Tychowie w latach 2009-2015 były trzy takie podmioty, w Stepnicy między 2013 a 2015 rokiem ani jednego, a w Gościnie liczba ta w latach 2011-2012 zmalała z 3 do 2 i utrzymała się do 2015 roku.

Tabela 3

Liczba podmiotów gospodarczych według sekcji PKD 2007 w wybranych miastach

Table 3

Number of economic entities according to sections of the Polish Classification of Activities in the chosen towns

Symbol sekcji	Tychowo			Gościno			Stepnica		
	2009 ¹	2010 ²	2015 ³	2010 ¹	2011 ²	2015 ³	2013 ¹	2014 ²	2015 ³
Sekcja A	22	23	24	12	11	11	33	34	32
Sekcja B	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Sekcja C	26	25	22	39	32	30	20	24	24
Sekcja D	1	1	1	–	–	–	–	–	–
Sekcja E	–	–	–	2	2	1	1	1	–
Sekcja F	24	28	29	51	43	43	45	47	52
Sekcja G	56	51	47	98	73	70	48	47	46
Sekcja H	18	20	13	23	20	16	17	15	14
Sekcja I	6	6	8	17	11	14	14	20	18
Sekcja J	6	4	1	4	1	–	5	4	1
Sekcja K	4	6	5	14	11	9	5	2	2
Sekcja L	8	8	8	5	4	4	7	7	7
Sekcja M	7	8	5	17	11	12	7	7	6
Sekcja N	2	3	3	5	4	2	10	8	9
Sekcja O	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Sekcja P	10	10	10	13	12	12	9	10	13
Sekcja Q	9	9	13	20	16	16	17	20	22
Sekcja R	7	8	9	6	5	5	6	6	6
Sekcja S i T	13	21	15	15	13	19	15	18	19
Sekcja U	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Ogółem	222	234	216	344	272	267	262	273	274

¹ – rok przed nadaniem ośrodkowi statusu miasta   ² – rok nadania ośrodkowi statusu miasta³ – ostatni rok z udostępnionymi danymi

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

Dane dla roku 2015 (tab. 4) miały z kolei posłużyć ocenie znaczenia lokalnego rynku pracy w ośrodkach miejskich w odniesieniu do gmin oraz powiatów, w których się znajdują. W przypadku pierwszej kategorii, liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, największy udział procentowy w odniesieniu do całej gminy miało miasto Stepnica (ponad 60%), a w odniesieniu do całego powiatu – miasto Tychowo (ok. 4,5%). Największy udział procentowy spółek prawa handlowego z udziałem kapitału zagranicznego w gminie oraz powiecie miała Stepnica, w której spółek tych było dwukrotnie więcej niż w Tychowie i Gościnie razem wziętych. Trzecia kategoria, dotycząca liczby podmiotów zatrudniających od 50 do 249 pracowników, osiągnęła największy udział w gminie i powiecie w przypadku Tychowa.

Zgodnie z metodą K. Doi wyznaczono sekcje dominujące w strukturze gospodarki danego ośrodka w oparciu o szereg skumulowany udziałów poszczególnych sekcji oraz tablicę analizy odchyień (Runge 2006). W ten sposób okazało się, że dominującymi sekcjami w Tychowie zarówno w roku 2009, 2010, jak i 2015 były sekcje: G, C, F, A, H, S i T. W roku 2009 dominującą była także sekcja P, a w roku 2015 – sekcje P

i Q. Tym samym łączna liczba sekcji dominujących w strukturze podmiotów gospodarczych w Tychowie zwiększyła się w okresie 2009-2015 z 7 do 8 – o sekcję Q.

W Gościnie w latach 2010, 2011 i 2015 dominującymi były sekcje: G, F, C, H, Q. Ponadto w roku 2010 dominujące były także sekcje I oraz M, w roku 2011 – sekcja S i T, a w roku 2015 – sekcja I oraz S i T. Łączna liczba sekcji dominujących w strukturze podmiotów gospodarczych w Gościnie w całym okresie 2010-2015 nie uległa zmianie i wynosiła 7. Jedyną różnicą, jaka miała miejsce w roku 2015 w stosunku do roku 2010, była zmiana polegająca na zastąpieniu przez parę sekcji S i T wśród dominujących sekcji M.

W przypadku Stepnicy w latach 2013, 2014 i 2015 dominujące były sekcje: G, F, A, C, Q, S i T, I. W latach 2013 i 2014 dominująca była także sekcja H. Sumarycznie łączna liczba sekcji dominujących w strukturze podmiotów gospodarczych w Stepnicy w okresie 2013-2015 zmalała z 8 do 7 (o sekcję H).

Tabela 4

Wybrane cechy w miastach i w odniesieniu do gmin oraz powiatów w 2015 roku

Table 4

Selected features in towns and in relations to communes and counties in 2015

Cecha	Tychowo	gmina Tychowo (%)	powiat białogardzki (%)	Gościno	gmina Gościno (%)	powiat kołobrzeski (%)	Stepnica	gmina Stepnica (%)	powiat goleńowski (%)
liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą	154	45,4	4,5	210	57,9	2,2	213	61,4	3,1
liczba spółek prawa handlowego z udziałem kapitału zagranicznego	2	40,0	2,7	4	33,3	1,5	12	63,2	6,4
liczba podmiotów gospodarczych (50-249 pracowników)	3	75,0	10,3	2	66,7	2,7	0	0	0

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS

Podział podmiotów gospodarczych według sekcji PKD 2007 posłużył także do określenia specjalizacji lokalnej badanych miast (tab. 5). Wyznaczono ją w oparciu o wskaźnik specjalizacji lokalnej P.S. Florence'a. Słuszność takiego podejścia wynika z coraz większego znaczenia sektora przedsiębiorstw w działalności ośrodków miejskich (Szymańska 2009). Zgodnie z przyjętym wzorem wskaźnik specjalizacji lokalnej P.S. Florence'a wyraża się poprzez iloraz udziału procentowego danej cechy w strukturze danej jednostki przestrzennej i udziału procentowego tej samej cechy w jednostce hierarchicznie wyższej (Runge 2006). Dla każdego z miast wyznaczono wielkość wskaźnika dla dwóch momentów czasowych – roku uzyskania statusu miasta oraz 2015 roku – ostatniego z dostępnymi danymi. W ten sposób możliwe było porównanie nierówności rozkładu danej cechy i jej nadreprezentatywności w danym ośrodku z uwzględnieniem potencjalnych zmian w czasie.

Tabela 5

Wskaźniki specjalizacji lokalnej P.S. Florence'a dla poszczególnych sekcji PKD 2007

Table 5

Florence indicators of local specialization for individual sections of the Polish Classification of Activities

Symbol sekcji	Tychowo		Gościno		Stepnica	
	2010 ¹	2015 ²	2011 ¹	2015 ²	2014 ¹	2015 ²
Sekcja A	8,10	10,24	3,29	3,80	11,28	10,76
Sekcja C	1,42	1,31	1,56	1,45	1,14	1,13
Sekcja D	2,06	1,46	–	–	–	–
Sekcja E	–	–	2,84	1,35	1,34	–
Sekcja F	1,01	1,16	1,32	1,39	1,49	1,64
Sekcja G	0,83	0,93	1,05	1,13	0,72	0,72
Sekcja H	1,22	0,94	1,09	0,94	0,86	0,80
Sekcja I	0,52	0,79	0,83	1,12	1,55	1,41
Sekcja J	0,89	0,19	0,18	–	0,63	0,15
Sekcja K	0,76	0,77	1,21	1,12	0,24	0,24
Sekcja L	0,44	0,43	0,18	0,17	0,30	0,30
Sekcja M	0,42	0,26	0,49	0,51	0,30	0,25
Sekcja N	0,45	0,41	0,50	0,22	0,88	0,97
Sekcja O	3,95	4,34	3,28	3,51	3,33	3,42
Sekcja P	1,70	1,49	1,70	1,44	1,16	1,52
Sekcja Q	0,61	0,89	0,91	0,88	1,09	1,18
Sekcja R	2,04	2,38	1,09	1,07	1,27	1,25
Sekcja S i T	1,55	1,10	0,82	1,13	1,05	1,10

rodzaje specjalizacji:

słaba	średnia	silna
-------	---------	-------

¹ – rok nadania ośrodkowi statusu miasta, ² – ostatni rok z udostępnionymi danymi

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

Wyniki dotychczasowych badań (Szymańska 2009), zgodnie z którymi najmniejsze ośrodki miejskie cechują się zazwyczaj największym stopniem specjalizacji, potwierdza przykład Tychowa i Stepnicy. W obu miastach zaobserwowano silną specjalizację działalności gospodarczej w zakresie sekcji A oraz słabą w przypadku sekcji O (związanej z administracją publiczną i polityką społeczno-gospodarczą), a w Tychowie także sekcji R (związanej z działalnością sportową, rozrywkową i rekreacyjną). W tym ostatnim mieście w latach 2010-2015 odnotowano zmianę natężenia specjalizacji lokalnej w zakresie sekcji A, ze średniej (8,1) na silną (10,24). Jednak w przypadku Stepnicy na sekcję A składały się niemal wyłącznie podmioty zaliczane do kategorii rybactwo (dział 03), a w Tychowie największy udział należał podmioty z kategorii leśnictwo i pozyskiwania drewna (dział 02).

Gościno również cechowało się pewną nadwyżką działalności w sekcjach A i O, jednak nie na tyle, aby mówić tu o specjalizacji silnej, a jedynie słabej (wartości pomiędzy 3 a 4). Póki co, nie jest to miasto na tyle rozwinięte, nie posiada funkcji dominującej, ani nie jest w stanie rozwijać się wielokierunkowo. W badanym okresie czasu specjalizacjami słabymi, które zanikły, były te w ramach sekcji D w Tychowie (związanej z wytwarzaniem i zaopatrywaniem w energię elektryczną) oraz sekcji E w Gościnnie (związanej ze zbieraniem, przetwarzaniem i unieszkodliwianiem odpadów).

Podsumowanie i wnioski

Przeprowadzona analiza i wyniki badań nie wskazują na znaczący rozwój miejscowości po uzyskaniu przez nie statusu miasta. W Tychowie, Gościnnie oraz Stepnicy zanotowano pewne zmiany oraz inwestycje, które nie wpłynęły jednak w istotny sposób na zmianę charakteru ośrodków na bardziej miejski. Dokonane przeobrażenia dotyczyły co prawda uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej, wzrostu gazyfikacji (nie licząc Tychowa) czy modernizacji sieci dróg i bazy rekreacyjno-sportowej, nie zostały jednak uwarunkowane wyłącznie zmianami administracyjnymi. Miały raczej formę planowych inwestycji w ramach korzystania ze środków pochodzących z funduszy europejskich oraz budżetów miast. Potwierdza to przykład Stepnicy, która modernizację portu, przystani oraz budowę mieszkań komunalnych rozpoczęła jeszcze w okresie poprzedzającym zmianę statusu na miejski. Do nielicznych zmian, które można uznać za bezpośredni skutek uzyskania statusu miasta, należałoby zaliczyć powstanie supermarketów, targowisk stałych czy stacji paliw.

W badanym okresie czasu nie wystąpiły również zmiany funkcjonalne badanych ośrodków. Niewielki wzrost liczby podmiotów gospodarczych w pierwszym roku Tychowa i Stepnicy jako miast, nie różnił się od zmian obserwowanych w pozostałych latach. W przypadku Gościna skutki przemian administracyjnych okazały się odwrotne od oczekiwanych, w latach 2010-2011 odnotowano duży spadek liczby podmiotów – o ok. 21%, co wynikało ze wzrostu wyrejestrowań w sektorze usług, głównie w zakresie handlu detalicznego, w efekcie powstania targowiska i supermarketu.

W zmianach liczb podmiotów według sekcji od A do U nie zaobserwowano wyraźnych prawidłowości. Niewielkie różnice wartości cech opisujących lokalny rynek pracy nie wskazują na rozwój badanych ośrodków, powstanie nowych miejsc pracy czy zwiększonej koniunktury gospodarczej bądź atrakcyjności z punktu widzenia dużych przedsiębiorstw. W badanym okresie sekcje dominujące w strukturze podmiotów gospodarczych miast, wyznaczone w oparciu o metodę K. Doi, uległy niewielkim przekształceniom. W Tychowie do grupy sekcji dominujących dołączyła sekcja Q, dotycząca opieki zdrowotnej i pomocy społecznej. W Gościnnie tzw. działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (sekcja M) została wyparta przez pozostałą działalność usługową oraz działalność gospodarstw domowych (sekcję S i T). Z kolei w Stepnicy liczba sekcji dominujących zmalała o sekcję H, co wynikało z mniejszej liczby podmiotów zajmujących się magazynowaniem i działalnością

usługową wspomagającą transport. Pod względem specjalizacji lokalnej i jej natężenia wszystkie trzy ośrodki odznaczały się największymi nadwyżkami w sekcjach A i O, lecz jedynie w przypadku Stepnicy oraz Tychowa przełożyło się to na silne natężenie specjalizacji (w zakresie sekcji A). W Tychowie odnotowano wzrost tej specjalizacji ze średniej na silną.

Do głównych barier rozwojowych miast można zaliczyć: peryferyjne położenie – z dala od dróg krajowych i głównych szlaków komunikacyjnych, niskie walory estetyczne, a także brak reprezentatywnego centrum, własnej marki czy innych impulsów do rozwoju. Żadne z miast nie pełni istotnej roli w regionie, pozostając w cieniu miast powiatowych, poza strefą dużych aglomeracji, które stanowią centra aktywności społeczno-gospodarczej i rozprzestrzeniania się czynników wzrostu (Konecka-Szydłowska 2016). Wszystkie trzy ośrodki cechuje niższy udział sektora rolniczego w porównaniu z sąsiednimi obszarami wiejskimi, ale jednocześnie wciąż niedostateczny rozwój usług, jak ma to miejsce w przypadku większych miast w regionie. Potwierdza to przykład Gościna, które nie jest w stanie rywalizować w tej kwestii z sąsiednim Kołobrzegiem. Z kolei Stepnica i w mniejszym stopniu Tychowo mają potencjał dla rozwoju turystyki, który pozostaje jak dotąd niewykorzystany. W przypadku Tychowa jego położenie w oddaleniu od dróg krajowych nr 6 (Szczecin – Gdańsk) i nr 11 (Kołobrzeg – Bytom), wydaje się być istotną barierą dla rozwoju sektora przemysłu i lokalizacji większych firm. Miasto leży co prawda na linii kolejowej Szczecinek – Kołobrzeg i posiada połączenia z Koszalinem czy Poznaniem, nie jest jednak w stanie konkurować z innymi podstrefami Słupskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej o korzystniejszym położeniu.

Poniżej przedstawiono wnioski odnoszące się bezpośrednio do pytania sformułowanego w tytule. Na ich podstawie można stwierdzić, że mamy na ogół do czynienia ze stagnacją nowo powstałych miast niż ich rzeczywistym rozwojem.

Status miasta stwarza możliwości rzeczywistego rozwoju, gdyż:

1. Nowe miasta z liczbą ludności poniżej 5 tys., jak Tychowo, Gościno czy Stepnica, mogą nadal korzystać z funduszy unijnych w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, a miejscowi nauczyciele zachowują tzw. dodatek wiejski. Przy okazji mogą ubiegać się o środki z programów zarezerwowanych dla miast (np. JESSICA).
2. Jak pokazały analizowane przykłady, po uzyskaniu statusu miasta udało się zrealizować pewne przedsięwzięcia, co nie byłoby możliwe na terenie wsi. W Tychowie utworzono specjalną strefę inwestycyjną, a w Gościnnie wybudowano obwodnicę. Przy sprzyjających okolicznościach i znalezieniu odpowiedniej niszy dla własnego rozwoju możliwy byłby napływ inwestorów oraz powstanie przedsiębiorstw o większym znaczeniu i zasięgu oddziaływania niż dotychczasowe.
3. W nowo powstałym mieście potencjalnie rośnie wartość gruntów i nieruchomości.
4. Uzyskanie statusu miasta może stymulować wzrost liczby odwiedzających, jako efekt zwiększonej liczby połączeń komunikacyjnych i poprawy infrastruktury drogowej.

Status miasta może prowadzić do stagnacji ośrodka, ponieważ:

1. Główną argumentacją dla starań o status miasta są idealistyczne przekonania („miasto to większy prestiż”, „powód do dumy”), które nierzadko są realizacją aspiracji lokalnych władz (wójt staje się burmistrzem, a rada gminy – miejską).
2. Poza zmianami administracyjnymi na ogół nikt nie jest w stanie określić wymiernych efektów powstania miasta, możliwości rozwoju, które dałoby się przewidzieć i założyć z góry. Owszem istnieje wyższe prawdopodobieństwo pojawienia się nowych inwestycji i przedsiębiorców w mieście niż na wsi, lecz nie jest ono zbyt wysokie, zważywszy że nowo utworzone miasta mają wciąż charakter form wiejsko-miejskich, których rzeczywistą atrakcyjność i koniunkturę gospodarczą weryfikuje m.in. położenie w przestrzeni geograficznej oraz powiązanie z otoczeniem.
3. Status ten ogranicza możliwość działalności gospodarstw agroturystycznych, co może okazać się szczególnie dotkliwe na obszarach o dużym potencjale dla rozwoju turystyki, które odznaczają się wyjątkowymi walorami przyrodniczo-krajobrazowymi (jak Stepnica). Ograniczenia te wynikają z dodatkowych opłat z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej, niewymaganych na obszarach wiejskich.
4. W przypadku silnych tradycji wiejskich na danym terenie, zakorzenionych w kulturze i świadomości regionalnej mieszkańców, oraz jednoczesnym nieistnieniu miejskiego rysu historycznego zmiany te mogą spotkać się z brakiem wyraźnego poparcia ze strony mieszkańców. Efektem tego mogą być podziały wśród społeczności, która skonfliktowana z władzami może nie brać czynnego udziału w skoordynowanych działaniach na rzecz rozwoju miejscowości (przykład Stepnicy i kontrowersji wokół konsultacji społecznych, zgodnie z wyrokiem Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 5 listopada 2015 r., przeprowadzonych w formie niezgodnej z prawem).
5. Wobec braku pewności co do perspektyw rozwoju po uzyskaniu statusu miasta, od lokalnych władz i przedstawicieli (rola animatora procesów rozwojowych), ich wizji i wdrażanych strategii oraz odpowiedniej polityki zarządzania, zależy rzeczywisty proces przemian społeczno-gospodarczych. W przeciwnym razie może nastąpić okres stagnacji nowo utworzonego miasta i brak perspektyw jego rozwoju w przyszłości.
6. Same inwestycje infrastrukturalne, mimo że poprawiają jakość życia mieszkańców, nie warunkują rozwoju gospodarczego ośrodków. Małe miasta odznaczają się na ogół brakiem dużych zakładów o randze ponadlokalnej, a tym samym przedsiębiorstw, które mogłyby pobudzić rozwój lokalnej gospodarki. W tym celu niezbędne jest właściwe odczytanie specyfiki i uwarunkowań dla rozwoju danego ośrodka, np. korzyści lokalizacyjnych i konkurencyjności wobec innych obszarów. Właściwa analiza i identyfikacja posłużyłaby próbom określenia, co mogłoby się stać motorem rozwoju danego miasta i zyskałoby aprobatę inwestorów oraz firm, które lokując swoją działalność, przyniosłyby wpływy do budżetu oraz nowe miejsca pracy.

7. Niski poziom życia ludności i utrzymujące się od lat znaczne ubóstwo w rejonach popegeerowskich na Pomorzu Zachodnim przyczyniły się do efektów „wypłukiwania” rozwoju do ośrodków większych, zwłaszcza emigracji zarobkowej ludzi młodych i wykształconych. Ogranicza to już na starcie możliwości rozwoju nowych, małych miast w regionie.

Literatura

- Chądryńska E., 2013, *Zróznicowanie rozwoju funkcjonalnego małych miast województwa zachodniopomorskiego*. W: *Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Wydziałowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach*, 144: *Nowoczesne instrumenty polityki rozwoju lokalnego – zastosowania i efekty w małych miastach*, red. K. Heffner, M. Twardzik, s. 47-61
- Drobek W., 2002, *Polskie nowe miasta 1977-2001*. W: *Przemiany bazy ekonomicznej i struktury przestrzennej miast*, red. J. Ślodziak, Opole, s. 71-84
- Gwosdz K., Górecki J., 2010, *Poziom i dynamika rozwoju gospodarczego*. W: *Badanie funkcji, potencjału oraz trendów rozwojowych miast w województwie małopolskim*, B. Domański, A. Noworól, Kraków, s. 166-180
- Problemy rozwoju małych miast w wymiarze lokalnym i regionalnym*, 2005, red. K. Heffner, T. Marszał, Warszawa
- Jażewicz I., 2005, *Przemiany społeczno-demograficzne i gospodarcze w małych miastach Pomorza Środkowego w okresie transformacji gospodarczej*, *Słupskie Prace Geograficzne*, 2, s. 71-79
- Konecka-Szydłowska B., 2016, *Powiązania społeczno-gospodarcze i znaczenie małych miast aglomeracji poznańskiej*, *Studia Ekonomiczne, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach*, 279, s. 162-177
- Konecka-Szydłowska B., Perdał R., 2017, *Rola nowych miast w lokalnym rozwoju społeczno-gospodarczym*, *Wiadomości Statystyczne*, 3 (670), s. 42
- Krzysztofik R., 2006, *Nowe miasta w Polsce w latach 1980-2007. Geneza i mechanizmy rozwoju. Próba typologii*, Sosnowiec
- Kwiatkowska A., 2011, *Małe miasta w polskiej literaturze geograficznej ostatniego dwudziestolecia*. W: *Kierunki i uwarunkowania rozwoju małych miast z perspektywy 20 lat transformacji. Studium przypadków*, red. B. Bartosiewicz, T. Marszał, Łódź, s. 9-56
- Runge A., 2012, *Metodologiczne problemy badania miast średnich w Polsce*, *Prace Geograficzne*, 129, s. 83-101
- Runge J., 2006, *Metody badań w geografii społeczno-ekonomicznej – elementy metodologii, wybrane narzędzia badawcze*, Katowice, s. 322-332
- Rajman J., 2006, *Małe miasto w przestrzeni rolniczej – wybrane kwestie metodologiczne*. W: *Rola małych miast w rozwoju obszarów wiejskich*, red. E. Rydz, Warszawa, s. 20
- Sokołowski D. 2014, *New towns in Poland*, *Bulletin of Geography. Socio-economic Series*, 23(23), s. 149-160
- Sokołowski D., 2002, *Nowe nadania praw miejskich w Polsce*, *Promocje Kujawsko-Pomorskie*, 8-10, Bydgoszcz
- Szymańska W., 2009, *Specjalizacja lokalnej działalności gospodarczej miast Pomorza*, *Słupskie Prace Geograficzne*, 6, s. 73-87
- Uwarunkowania rozwoju małych miast*, 2006, red. K. Heffner, T. Marszał, Warszawa

Summary

The article deals with structural and functional changes within the socio-economic system of West Pomeranian towns, which in the last decade were granted city rights. In-depth analysis were made for Tychowo, Gościno and Stepnica, that became officially towns – in 2010, 2011 and 2014 respectively. In spite of a different location in the voivodeship and various specifics, they all have some features in common – such as number of inhabitants or a marginal importance in structure of region. The purpose of research was to find out whether the town privileges cause the real socio-economic development, or mainly, for example, a higher prestige. The statistical data included in the article come from polish Central Statistical Office and together with official sources and local newspapers, were examined and verified during the studies. The comparative analysis has been enriched by the K. Doi method to define dominating elements in the structure of local economy and the Florence indicator for local specialization.

Despite some changes and investments made, the altered status did not contribute to the significant development of the towns. Improvement of road infrastructure or new sport and recreation centres were planned implementation of own and european funds. Direct effects included only new supermarkets, in Gościno – ring road and petrol station, whereas in Tychowo the investment zone has been established. Compilation of the number of economic entities according to sections of the Polish Classification of Activities (PKD 2007) and the labour market conditions, did not confirm significant trends. Only in one of the towns during the transformation of status, number of economic entities, mainly in the tertiary sector – retail to be precise, declined sharply. Extensive analysis and results of research have also enabled to form theoretical conclusions and postulates for practical applications.